

Vasemmistoliiton 9 ratkaisua sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden turvaamiseksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon kriisiytymistä ei pysäytetä miljardileikkauksilla, eikä esittämällä kaikkien ongelmien johtuvan sote-uudistuksesta. Ongelmien ratkaisemiseksi hoitoonpääsyä on nopeutettava ja työvoimapulaan vastattava. Rahoituksellisen kestävyuden kannalta on keskeistä pystyä siirtämään painopistettä perustason palveluihin, kun taas Orpon hallitus kulkee täysin päinvastaiseen suuntaan. Heikentämällä hoitoonpääsyä ainoastaan lisätään kustannuksia raskaammissa palveluissa. Samalla suomalaisen yhteiskunnan keskeinen eriarvoisuusongelma eli väestöryhmien väliset terveyserot uhkaavat pahentua.

Vasemmistoliitto esitti syksyllä 2023 yhdeksän konkreettista keinoa, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusmallia pitäisi uudistaa, jotta hallitsemattomalta leikkauskierteeltä voidaan välttyä. Vaadimme edelleen, että hallitus helpottaa hyvinvointialueiden tilannetta muun muassa pidentämällä alijäämän kattamisvelvoitetta ja säätämällä alueille verotusoikeuden. Terveysfirmojen voittoihin valuvat puolen miljardin uudet Kela-korvaukset on kohdistettava julkisen terveydenhuollon vahvistamiseen. Riittävän rahoituksen lisäksi palveluita on edelleen syytä uudistaa. Tässä linjapaperissa keskitymme erityisesti konkreettisiin toimiin, joilla helpotetaan hoitoonpääsyä ja vastataan pahenevaan työvoimapulaan.

1. Panostetaan hoidon jatkuvuuteen omalääkäri- ja omahoitajamalleilla

Perusterveydenhuoltoa on vahvistettava valtakunnallisesti omalääkäri- ja omahoitajamallilla, jossa kiireetöntä hoitoa tarvitsevat potilaat saavat lähtökohtaisesti oman vastuulääkärin ja -hoitajan. Tutkimustieto osoittaa hoitosuhteen jatkuvuuden parantavan hoidon laatua, vähentävän sairastavuutta, lisäävän työ- ja asiakastyytyvyyttä ja pienentävän kokonaiskustannuksia. Kun sote-ammattilaiset tuntevat hoidettavansa, kaikki hyötyvät.

Omalääkärimallin rakentamisessa voidaan hyödyntää virkasuhteisten lääkäreiden rinnalla ammatinharjoittajana työskentelyä. Paljon palveluita tarvitsevien potilaiden kohdalla voidaan soveltaa omatiimimallia, jossa lääkärin ja hoitajan lisäksi voi työskennellä esimerkiksi fysioterapeutti tai sosiaalialan ammattilainen.

2. Nopeutetaan hoitoonpääsyä 7 päivän hoitotakuulla

Osana perusterveydenhuollon vahvistamista perusterveydenhuollon kiireettömän hoidon hoitotakuu kiristetään asteittain seitsemään vuorokauteen, jotta painopistettä saadaan siirrettyä kalliista erikoissairaanhoidon palveluista perusterveydenhuoltoon. Samalla suun terveydenhuollon hoitotakuuta kiristetään kolmeen kuukauteen.

Toisin kuin pääministeri Orpo on julkisuudessa väittänyt, THL:n viimeisimpien tilastojen mukaan perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsi lokakuussa 2023 entistä nopeammin, kun 89% käynneistä toteutui 14 päivän sisällä ja näistä 82 prosenttia jo 7 päivän kuluessa. Nyt hallitus on pidentämässä hoitotakuuta jopa kolmeen kuukauteen ilmeisen virheellisillä perusteilla.

Jotta 7 päivän hoitotakuu voidaan toteuttaa, tulee hyvinvointialueiden rahoitustilannetta helpottaa ja työvoimapulan ratkaisemiseksi toimia. Orpon hallitus käyttää 500 miljoonaa euroa Kela-korvauksien korottamiseen, jotka ovat valumassa terveysfirmojen nouseviin hintoihin ilman vaikutusta hoitojonoihin. Nämä rahat voidaan suunnata kustannustehokkaammin hoitotakuulainsäädännön vahvistamiseen.

Kaikissa sosiaali- ja terveyskeskuksissa pitää olla tarjolla perustason mielenterveyden hoitoon liittyvää osaamista ja palveluita. Hoitotakuuta kiristämällä nopeutetaan myös pääsyä mielenterveyspalveluiden piiriin. Hallituksen kaavailema terapiatakuu ei tule tosiasiallisesti nopeuttamaan palveluihin pääsyä, mikäli pääsy ensimmäiselle hoitokerralle lykkääntyy hoitotakuun pidentämisen myötä.

3. Turvataan lähipalvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut pitää järjestää lähellä ihmistä, ei keskittää suuryksiköihin tai suurille paikkakunnille. Arjen kannalta tärkeiden lähipalveluiden, kuten neuvoloiden, sosiaali- ja terveyskeskusten sekä sosiaalihuollon asumispalveluiden pitää jatkossakin olla ihmistä lähellä. Myös harvaan asuttujen alueiden palveluita voidaan vahvistaa esimerkiksi kiertävien ammattilaisten avulla sekä digitaalisin keinoin. Konkreettisena toimena hyvinvointialueiden kannusteita lähipalveluiden turvaamiseksi tulee vahvistaa siirtämällä Kela-taksien ja Kelan matkakorvauksien kustannukset hyvinvointialueille.

4. Selvitetään keinoja julkisen sektorin lääkäripulan ratkaisemiseksi

Nykyistä suurempi osa lääkäreistä tulisi saada työskentelemään julkisella sektorilla. Tätä varten tulisi valmistella yhteistyössä alan toimijoiden kanssa toimenpideohjelma, jonka yhteydessä selvitettäisiin muun muassa valmistumisen jälkeistä määräaikaista työskentelyvelvoitetta julkisella sektorilla. Julkisen sektorin veto- ja pitovoimaa voidaan vahvistaa mm. omalääkärimallia, ammatinharjoittajamallia ja työoloja kehittämällä. Samalla kun lääkäreiden koulutusmääriä edelleen lisätään, on huolehdittava koulutuksen riittävästä laadusta ja resursseista.

5. Hillitään vuokratyövoiman ja ostopalveluiden kustannuksia

Vuokratyövoiman käyttö on kasvanut vuodesta 2022 yli 30 prosentilla ja sen kasvavat kustannukset asettavat merkittävän haasteen hyvinvointialueiden toiminnalle ja rahoitukselle. Myös ostopalveluiden nopeasti kasvavat kustannukset rasittavat hyvinvointialueiden taloutta. On kestävätilanne, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon tarkoitettut rahat valuvat yksityisille firmoille, jotka pääsevät rahastamaan työvoimapulalla.

Koska ongelma on valtakunnallinen, ei ratkaisua voi jättää pelkästään alueiden toimien varaan. Vuokratyövoiman ja ostopalveluiden käyttöä on rajoitettava valtakunnallisella ohjauksella ja sääntelyllä esimerkiksi hintakatoista.

6. Panostetaan koulutukseen ja jatketaan aikuiskoulutustukea

Sote-alan työvoimapulan ratkaisemiseksi alan koulutusmääriä tulisi pystyä lisäämään, mutta hallitus on sen sijaan vaikeuttamassa etenkin aikuisten kouluttautumista lakkauttamalla aikuiskoulutustuen ja leikkaamalla ammatillisesta koulutuksesta 100 miljoonaa. Aikuiskoulutustuen kautta sote-alalle on opiskellut vuosittain jopa 10 000 ihmistä, ja etenkin kunta- ja hyvinvointialueyönantajat ovat pelänneet lakkauttamisen pahentavan työvoimapulaa kriittisellä tavalla. Tilannetta pahentaa se, että hallitus ei ole tuonut lupailemaansa "korvaavaa mallia" eduskuntaan, eikä sitä ole edes näköpiirissä vuosikausiin. Vasemmistoliitto on luvannut, että kun se on seuraavan kerran hallituksessa, se palauttaa aikuiskoulutustuen.

7. Kielletään voitontavoittelu lastensuojelun sijaishuollossa

Lastensuojelun sijaishuollon voitontavoittelu on kiellettävä, ja siihen uppoavat resurssit on siirrettävä sijaishuollon vahvistamiseen, perhetyöhön ja muihin ennaltaehkäiseviin palveluihin. Suomalainen yhteiskunta maksaa lasten ja nuorten sijaishuollosta noin miljardin vuodessa. Ala on siirtynyt vahvasti voittoa tavoittelevien suurten yritysten käsiin. Voitontavoittelu lasten ja perheiden hädällä on kiellettävä, ja säästyviä resursseja on ohjattava julkisen sektorin perhepalveluihin, jotka ovat osa kokonaisvaltaista varhaista tukea. Näin ennaltaehkäistään raskasta sijaishuoltoa ja huostaanottoja.

8. Edistetään maahanmuuttajien työllistymistä

Suomen väestörakenteella maahanmuuton lisääminen on välttämätöntä, mikäli haluamme turvata palvelut ja ihmisarvoisen vanhuuden ikääntyvälle väestöllemme. Maahanmuuttajien työllisyys nousi edellisen hallituskauden aikana nopeasti, mutta työtä maahanmuuttajien työmarkkina-aseman parantamiseksi riittää edelleen. Valitettavasti nykyinen hallitus toimii täysin päinvastoin, kun se pyrkii moni eri tavoin karkottamaan ulkomaalaiset työntekijät pois Suomesta ja leikkaa kotoutumisesta.

Hallituksen ajamat maahanmuuttopolitiikan kiristykset on peruttava. Turvapaikanhakijoille ja kansainvälistä suojelua saaville on turvattava nopea ja katkeamaton työnteko-oikeus. Työperäiset oleskeluluvat tulisi käsitellä korkeintaan kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Suomessa asuu valtava määrä muualla tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka eivät voi hyödyntää omaa osaamistaan suomalaisilla työmarkkinoilla. Opetushallituksen ja Valviran resursseja tulee lisätä EU- ja ETA-alueen ulkopuolella suoritettujen tutkintojen hyväksilukemiseen ja tunnistamiseen. On myös luotava selkeät osaamisen täydentämisen koulutuskokonaisuudet yhdessä korkeakoulujen kanssa. Kielikoulutuksen pitää olla laadukasta ja nopeasti saavutettavissa kaikille maahan muuttaneille.

9. Parannetaan omaishoitajien asemaa

Omaishoitajat tekevät äärimmäisen tärkeää työtä omien läheistensä eteen, ja suomalainen yhteiskunta on täysin riippuvainen heidän työpanoksestaan. Omaishoitajien jaksamisen turvaamiseksi hyvinvointialueiden pitää panostaa omais- ja perhehoitoa tukeviin laadukkaisiin palveluihin. Monipuolisia sijaishoitajärjestelyjä tarjoamalla voidaan kannustaa omaishoitajia pitämään heille kuuluvia vapaita ja tukea heidän jaksamistaan. Hyvinvointialueiden budjettirajoitteet eivät saa rajoittaa omaishoitajille järjestettävää tukea, vaan tukea on annettava aina tarvittaessa. Omaishoidon tuen tasoa tulee nostaa ja yhdenmukaistaa tuen myöntämiskriteerit ja palkkioiden tasot.